

171

Aralık 2015

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

2016 KIBRIS'TA ÇÖZÜM YILI OLABİLİR

Yeliz ŞAHİN
İKV Uzmanı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

www.ikv.org.tr

2016 Kıbrıs'ta çözüm yılı olabilir

Genel Tespitler

- ✓ Kıbrıs'ta Mayıs 2015'te yeniden başlayan BM arabuluculuğundaki müzakere süreci, aynı kararlılık ve iradeyle sürdürülürse uluslararası camianın, 2016 yılında Avrupa'daki en uzun soluklu dondurulmuş ihtilafın tarih olmasına tanıklık etmesi muhtemel.
- ✓ Kıbrıs'ta süren müzakerelerin bu kez iki tarafın siyasi eşitliğine dayalı iki kesimli, iki toplumlu bir federasyon temelinde adil ve kalıcı çözümle sonuçlanacağına inanmak için birçok neden var.
- ✓ Müzakere masasının iki tarafında da çözüm yanlısı liderlerin oturması müzakerelere umut verici bir başlangıç yapılmasını sağladı.
- ✓ Bankacılık krizinin etkilerini bertaraf etmeye çalışan Rum tarafının Ada'da çözüme yönelik yaklaşımının değiştiğine dair belirtiler mevcut.
- ✓ Doğu Akdeniz'de hidrokarbon kaynaklarının keşfiyle ortaya çıkan dinamikler, çözümü tetikleyen etkenler arasında.
- ✓ Gelineen noktada, altı başlık üzerinde sürdürülen görüşmelerde; Güç paylaşımı ve yönetim, AB konuları ve Ekonomi başlıklarında önemli ilerleme sağlandı. Mülkiyet konusu görüşülmeye devam ediyor, Toprak ile Güvenlik ve garantiler ise görüşmelerin sonuna bırakıldı.
- ✓ Görüşülen konular her iki taraf için de oldukça hassas boyutları olan oldukça zorlu konular ancak liderler arasındaki sinerji ve yeni dinamikler sayesinde bu kez çözümün ulaşılabilir olduğu hissi hâkim.
- ✓ Görüşmelerin bu kez de çıkmaza girmesi halinde, Ada'daki bölünmüşlük kalıcı hale gelebilir ve birlikte yaşama deneyimi olmayan yeni nesiller federal çözüm dışındaki alternatifleri tartışmaya başlayabilir. Bu nedenle mevcut müzakere turu Kıbrıs meselesinin çözümü için son fırsat penceresi olarak görülüyor.

Kıbrıs meselesi, 50 yılı aşkın süredir uluslararası camianın gündeminde. 1968'de Denктаş ve Kleridis arasında başlayan toplumlararası müzakereler, 1975 yılından bu yana BM Genel Sekreterlerinin İyi Niyet Misyonu aracılığıyla sürdürülüyor. Bugüne kadar beş BM Genel Sekreteri ve 25 BM Özel Danışmanı ve Özel Temsilcisi, Yeşil Hattın her iki yakasında da kabul edilebilir bir çözüm bulunması görevini üstlendi. 2015 yılının Mayıs ayından bu yana yaşanan gelişmelerin etkisiyle BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon ve Özel Danışmanı Espen Barth Eide'nin bu zorlu görevi üstlenen son Genel Sekreter ve Özel Danışman olabileceği hissi hâkim. 2015 yılında görüşmelerde yakalanan ivme, 2016 yılında Kıbrıs'ta federal çatı altında yeniden birleşmenin mümkün olduğu yönünde bir beklenti yaratıyor. Öyle ki; 47 yıllık toplumlararası görüşmelerde yıllar boyunca sağlanamayan ilerleme, müzakerelerin son birkaç ayında kaydedildi¹. Süreç aynı kararlılık ve iradeyle sürdürülürse uluslararası camianın, 2016 yılında Avrupa'daki en uzun soluklu dondurulmuş ihtilafın tarih olmasına tanıklık etmesi muhtemel. Bu bakımdan 2016 yılı Doğu Akdeniz'in kaderini değiştirecek mucizevi bir yıl - "*annus mirabilis*"- olabilir.

Mayıs 2016'da Güney'de parlamento seçimlerinin düzenlenecek olması da taraflar üzerinde baskıyı ve çözümün aciliyetini artıran faktörlerden biri. Görüşmeler resmi bir takvime bağlanmasa da Güney'de 22 Mayıs 2016'da gerçekleşmesi öngörülen seçimler iki taraf üzerindeki zaman baskısı yaratıyor. Propaganda ortamının görüşmeleri olumsuz etkileyebileceğini düşünen Akıncı ve Anastasiadis ile müzakere ekipleri, bu doğrultuda Rum tarafındaki seçimlerden önce çözümün temel parametreleri üzerinde mutabakata varılması için kolları sıvamış durumda. Müzakerelerdeki olumlu atmosferin zarar görmemesi için Güney'deki seçimlerin ertelenmesi de ihtimaller arasında². Görüşmelerdeki olumlu ivme sürdürülürse 2016 yılının ilk aylarında Ada'da muhtemel çözüme yönelik anlaşmanın ana hatlarının ortaya çıkması ve buna mukabil 2016 ilkbaharında anlaşmanın her iki tarafın onayına sunulması mümkün olabilir.

Bu Kez Neden Farklı?

Yıldızların Kıbrıs'ta adil ve kalıcı çözüm temelinde bir federal yeniden birleşme için hizalanmış olduğu görüşü bugün birçok önemli karar alıcı tarafından paylaşılıyor. Kıbrıs'ta Mustafa Akıncı'nın Cumhurbaşkanı seçilmesini takiben Mayıs 2015'te yeniden başlayan son müzakere turu, uluslararası camianın da Ada'ya olan ilgisinin ve çözüme olan inancının artmasını sağladı. Son bir ayda ABD Dışişleri Bakanı John Kerry, İngiltere Dışişleri Bakanı Philip Hammond ve Almanya Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier, Ada'nın her iki tarafında temaslarda bulunan isimlerden yalnızca birkaçı. Kıbrıs'ta süren müzakerelerin bu kez iki tarafın siyasi eşitliğine dayalı iki kesimli, iki toplumlu bir federasyon temelinde adil ve kalıcı çözümle sonuçlanacağına inanmak için birçok neden var.

¹ "Akıncı: "47 yılda sağlanamayan ilerleme 5 ayda sağlandı"", *Kıbrıs Postası*, 25.11.2015, http://www.kibrispostasi.com/index.php/cat/35/news/177059/PageName/KIBRIS_HABERLERI. Erişim tarihi: 22.12.2015.

² "Anastasiades: May elections could be postponed", *In Cyprus*, 06.12.2015, <http://in-cyprus.com/anastsiades-may-elections-could-be-postponed/>. Erişim tarihi: 22.12.2015.

Öncelikle, bu kez müzakere masasında Ada'da çözümü destekleyen iki liderin oturması, BM arabuluculuğundaki Kıbrıs müzakerelerine umutlu bir başlangıç yapılmasını sağladı. Bölünmüş şehir Lefkoşa'nın Belediye Başkanlığını oldukça zorlu bir dönemde, Barış Harekâtından iki yıl sonra -1976'da- oldukça genç bir yaşta -28 yaşında- üstlenmiş olan Mustafa Akıncı, bu görevde Rum tarafı belediyesiyle şehrin kanalizasyon sorunu çözmek için yürüttüğü başarılı projelerle Rum tarafında da tanınıyor. Annan Planı'na verdiği destekle tanınan Akıncı, 2009 yılında bıraktığı aktif siyasete, kendi sözleriyle "Kıbrıs'ta federal çözüm için mensubu olduğu neslin son denemesini yapmak üzere" geri döndü³ ve halkın yüzde 60'ından fazlasının oyunu alarak KKTC'nin 4'üncü Cumhurbaşkanı seçildi. Müzakere masasında Akıncı'nın karşısında oturan Rum tarafı lideri Nikos Anastasiadis'in 2004 yılında Annan Planı'na destek veren nadir Rum siyasetçilerden biri ve Türk tarafının taleplerine uzak olmayan bir isim olarak anılması, müzakere masasında çözüm için gerekli siyasi iradenin olduğunun bir kanıtı niteliğinde. Liderler arasındaki yapıcı diyalog ve sinerji görüşmelerin hızına da yansdı ve Ada'da en gerçekçi çözüm planı olarak nitelendirilen Annan Planı'ndan sonra bir kez daha çözümün ulaşılabilir olduğu yönünde umutları artırdı.

Kıbrıs'ta çözüme ilişkin iyimser bir havanın hâkim olmasının altında yatan nedenler arasında Rum tarafının konuya yaklaşımının değiştiği yönünde önemli belirtiler olması yer alıyor. 2004 yılında AB'nin koşulluluk politikasını doğru şekilde işletmemesi nedeniyle Ada'nın tamamını temsilen AB üyesi olmayı garantileyen Rum tarafı, üyeliğin gerçekleşmesinden bir hafta önce düzenlenen referandumda Annan Planı'na "hayır" oyu vererek Ada'da çözümü reddetmişti. Tek yanlı olarak AB üyesi olan Rum tarafının, Türk tarafına kendi çıkarlarına uygun bir çözümü empoze etme yönündeki stratejisinin ise başarılı olduğunu söylemek oldukça güç. Güney'deki bankacılık krizinin bu konuda adeta bir uyandırma servisi etkisi yarattığı söylenebilir. 2013 yılında bankacılık sektörü iflasın eşiğine gelen Rum tarafı, 10 milyar avro tutarında mali yardım talebinde bulunarak, mali yardım alan Avro Alanı ekonomileri kervanına katıldı. Rum tarafının, ekonomik krizin etkisiyle çözüme daha pragmatik bir çerçeveden yaklaşmaya başladığı söylenebilir. Rum tarafına göre Ada'da olası çözüm, yatırımların artması ve muazzam Türkiye pazarına erişim imkânı anlamına geliyor. Ada'daki ekonomik gerçeklikler, çözüm şansını artırıyor. Ada'da çözümün enerji, doğal kaynaklar, ekonomi ve yatırımlar alanlarında yaratacağı etkiler her iki tarafta da kavranıyor.

Çözüme yönelik beklentileri artıran bir diğer faktör de Ada'nın çevresinde hidrokarbon yataklarının keşfedilmesinin ortaya çıkardığı dinamikler. Ada'nın güney kıyılarındaki Afrodit sahasında 3,6 trilyon ila 6 trilyon kübik fit doğalgaz kaynağı bulunduğu tespit edildi. Ada'nın çevresinde toplam 50 trilyon ila 60 trilyon kübik fit doğalgaz, 1,7 milyar varil petrol olduğu belirtiliyor⁴. Hidrokarbonlar ilk etapta Rum tarafının attığı tek yanlı adımlar nedeniyle Ada'da gerilimin tırmanmasına yol açsa da- Ekim 2014'te Ada'daki görüşmeler hidrokarbon kaynaklarına ilişkin anlaşmazlığı bahane eden Rum tarafının tek yanlı olarak müzakereleri askıya almasıyla açmaza girmişti- bu kaynaklardan yararlanılması da çözümden geçiyor.

Ada'nın çevresindeki hidrokarbon kaynakları, AB ve ABD başta olmak üzere önde gelen uluslararası aktörlerin de dikkatinin Doğu Akdeniz'e çevrilmesine neden oldu. Ukrayna krizi

³ Mustafa Akıncı, "Uluslararası Dinamikler Işığında Kıbrıs Müzakereleri ve Geleceği Konferansı", 10.12.2015, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

⁴ Constantinos Hadjistassou, "Cyprus after the discovery of gas", *Neoskosmos*, 03.09.2014, <http://neoskosmos.com/news/en/Cyprus-after-the-discovery-of-gas>. Erişim tarihi: 22.12.2015.

nedeniyle Rusya ile arasında soğuk rüzgârlar esen AB için enerji arz güvenliğini sağlamak bir numaralı öncelik haline gelmişken AB'nin enerji tedarikçilerini ve transit güzergâhlarını çeşitlendirme hedefine ulaşmasında Doğu Akdeniz'deki hidrokarbonlar kilit önem taşıyor. Ada açıklarında keşfedilen doğalgazın İsrail kıyılarındaki Leviathan sahasındaki kaynaklarla birleştirilerek Türkiye üzerinden bir boru hattıyla Avrupa'ya ulaştırılması ise en akılcı, en az maliyetli ve makul yol olarak ön plana çıkıyor.

Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da istikrarsızlığın hüküm sürdüğü bir ortamda, uluslararası camianın beklediği iyi haber 2016'da Doğu Akdeniz'den; Kıbrıs'tan gelebilir. Bu, şüphesiz, Doğu Akdeniz'in bir istikrar ve barış havzası olmasını da beraberinde getirecektir. AB ile NATO arasında bilgi paylaşımı ve işbirliğinin sağlanmasının önündeki engellerin de ortadan kalkmasıyla Kıbrıs Adası, jeopolitik potansiyelini tam anlamıyla ortaya çıkarabilecektir.

Türkiye-AB ilişkileri bağlamında ise Kıbrıs'ta adil ve kalıcı çözümün Türkiye'nin AB üyelik müzakerelerinin ivme kazanmasına ve Kıbrıs meselesinin farklı boyutları nedeniyle siyasi engellemelere takılan fasılların serbest kalmasına katkıda bulunacağı aşikâr. Müzakere fasıllarından tamamının geçici dahi olsa kapanması, yarıya yakınının⁵ ise açılması Rum tarafı ve AB Konseyi tarafından Kıbrıs meselesinin farklı boyutları nedeniyle engellenmiş durumda.

Kıbrıs'taki görüşmelerin gidişatı, 29 Kasım 2015 tarihinde Türkiye ile AB liderlerini bir araya getiren ve Türkiye'nin katılım müzakerelerinde yeni bir başlangıcı müjdeleyen zirvede verilen taahhütlerin pratikte karşılık bulmasını da yakından ilgilendiriyor. Zirvede, Türkiye'nin katılım müzakerelerinde hâlihazırda Rum tarafının tek yanlı blokajı altına bulunan Yargı ve Temel Haklar; Adalet, Özgürlük ve Güvenlik; Eğitim ve Kültür ile Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası fasıllarının açılması yönünde hazırlıkların başlatılması kararı verilmesine karşın bu fasılların açılmasının Kıbrıs'ta çözümlenme anlam kazanacağını belirtmek gerekiyor. Kıbrıs meselesi çözüme kavuşmadan Rum tarafının bloke ettiği söz konusu fasıllardaki engellemeyi kaldıracığını düşünmek oldukça iyimser bir senaryo.

Müzakerelerde Durum Ne?

Müzakerelerin yeniden başladığı Mayıs 2015'ten bu yana geçen 7 aylık süreçte, görüşmelerde Kıbrıs meselesinin özüne ilişkin başlıklar ele alınmaya başlandı. Bu hızlı başlangıcın altında Akıncı'nın Cumhurbaşkanı olarak göreve gelmesinin ardından seleflerince üzerinde mutabık kalınan yakınlaşmaları çöpe atmayarak, mevcut süreci bunların üzerine inşa etmesi yatıyor. Müzakerelerde uzlaşılan ve uzlaşılamayan konuları belirten Akıncı-Anastasiadis Belgesi (AA Belgesi) oluştu, müzakereler bu belge üzerinden sürdürülüyor. Rum tarafının tezleri mavi, Türk tarafının tezleri ise kırmızı olarak yazılmış durumda, üzerinde anlaşılan konuların siyah renkle yazıldığı belirtiliyor. Amaçlanan ise mavi ve kırmızı renkle yazılanların siyaha çevrilmesi. Kasım 2015 itibarıyla ise müzakereler yoğunlaştırılarak, hızlandırılmış görüşmelere geçildi.

Müzakerelere paralel olarak her iki toplumun da günlük hayatını kolaylaştıracak güven artırıcı önlemler konusunda da önemli adımlar atıldı. Akıncı müzakerelerin yedi aylık bir aradan sonra yeniden başladığı 15 Mayıs 2015 tarihinde iyi niyet beyanı olarak Rumların KKTC'ye geçişlerde

⁵ 35 faslında yürütülen müzakerelerden Gümrük Birliği ile ilgili 8 faslın açılması ve tüm fasılların geçici olarak kapatılması, AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi'nin 11 Aralık 2006 tarihli kararı ile, 6 fasıl da GKRY'nin Aralık 2009'da yayımladığı tek yanlı deklarasyonu ile engellenmiş durumdadır.

sınır kapılarında vize formu doldurulması zorunluluğunu kaldırırken, Anastasiadis de KKTC'de bulunan mayınlı arazilerin koordinatlarını içeren haritayı Akıncı'ya verdi⁶. Bunun yanında 28 Mayıs 2015 tarihinde iki yeni sınır geçiş noktasının açılmasını, Ada'nın her iki tarafında radyo frekanslarındaki çakışmaların önlenmesi ve elektrik şebekelerinin birleştirilmesini bir dizi güven artırıcı önlem kabul edildi ve bu konularda önemli gelişmeler sağlandı. Türk tarafı güven artırıcı önlemler konusunda oldukça önemli açılım sağlamış durumda, KKTC'de askeri makamlardan 30 noktada kayıp arama çalışması yapılmasına için izin alındı. Liderlerin üzerinde mutabakata vardığı güven artırıcı önlemler paketinde yer alan mobil telefon hatlarının Ada'nın her iki tarafında dolaşımının sağlanması konusu ise Rum tarafındaki yasal düzenlemelerin engeline takılmış durumda.

2015 yılını geriye bırakmaya hazırlanırken Kıbrıs müzakerelerindeki durumu değerlendirecek olursak, müzakereye konu altı başlıktan üçünde yakınlaşmaların ileri düzeyde olduğu belirtiliyor. Güç paylaşımı ve yönetim, Ekonomi ve AB konuları, yakınlaşmaların ileri seviyede olduğu başlıklar. Buna karşılık, Güç paylaşımı ve yönetim başlığı kapsamında ele alınan dönüşümlü başkanlık konusunda henüz uzlaşma sağlanabilmiş değil. Akıncı, bu konuda iyimser bir tablo çiziyor ve bütünlüklü çözümün bir parçası olarak, diğer konularda büyük oranda anlaşma sağlandığı takdirde dönüşümlü başkanlık konusunun da çözümlenebileceğini belirtiyor.

Kıbrıs müzakerelerinin yumuşak karnı olarak bilinen Mülkiyet başlığı taraflar arasında görüşülmeye devam ediliyor ve önemli ilerlemeler kaydedildi. Toprak ile Güvenlik ve garantiler başlıkları ise sona bırakıldı. Güvenlik ve garantiler başlığının üç garantör devletin de katılımıyla düzenlenecek beş taraflı bir konferansta ele alınması öngörülüyor. Akıncı'ya göre, son aşamada yapılması gereken iki liderin kardinallerin Sistin Şapeli'ne kapatılarak yeni Papanın seçimini tamamlayıncaya kadar kilitli kaldıkları Papalık seçimi usulüne benzer bir formatta bir araya gelmeleri⁷. Bunun gerekçesi ise görüşmeler sırasında basına sızan bazı bilgilerin Rum basını tarafından manipüle edilmesinin ve görüşmelerin içeriğine dair dezenformasyon yaratılmasının önüne geçilmesi.

Masadaki en zorlu konulardan biri olan Mülkiyet başlığında, Türk tarafının tutumu, mülklerin mevcut kullanıcılarının haklarına saygı gösterilmesi ve takas, tazminat ve gibi seçeneklerin de masada bulunması yönünde. Rum tarafı, mülklere ilişkin ilk söz hakkının ilk mülk sahiplerine verilmesi gerektiğini düşünüyor. Kuzey'deki mülklerini terk eden Rumlardan 40'lı yaşlarında olanların çoğu artık hayatta değil, bunların yakınları ve diğer bir kısım ise Güney'de kendilerine yeni bir hayat kurmuş durumdadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, mülklerine geri dönmek isteyenlerin oranının yüzde 25 ile yüzde 30 arasında olacağı tahmin ediliyor. "Kıbrıs 2015 Girişimi" tarafından Ağustos 2009-Mart 2010 döneminde yapılan araştırmaya göre, mülklerin Rum sahiplerinin yüzde 69'u mülkleri çözüm sonrasında Rum kurucu devletin yönetiminde ise mülklerine geri dönmeyi düşündüklerini, yüzde 73'lük bir bölüm ise mülklerinin diğer kurucu devletin yönetimi altında olması durumunda geri dönmeyi düşünmediklerini belirtiyor. Türklerin yüzde 71'i ise mülklerinin Rum tarafının yönetimi altında kalması durumunda iade yerine takası tercih edeceklerini belirtiyor. Rumların yüzde 10'luk bir

⁶ Sefa Karahasan, "Kıbrıs'ta müzakereler somut adımlarla başladı", *Milliyet*, <http://www.milliyet.com.tr/kibris-ta-muzakereler-somut/dunya/detay/2059761/default.htm>. Erişim tarihi: 22.05.2015.

⁷ Mustafa Akıncı, "Uluslararası Dinamikler Işığında Kıbrıs Müzakereleri ve Geleceği Konferansı", 10.12.2015, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

kısmı ise ne pahasına olursa olsun mülklerini geri alma konusunda kararlı, bunların çoğunlukla 55 yaş üzeri kişilerden oluşması ise dikkat çekici⁸.

Müzakerelerde en zorlu başlık ise taraflar arasındaki farklılıkların en belirgin olduğu ve şüphesiz en zorlu konu olan Güvenlik ve garantiler. Kıbrıslı Rumlar, garantiler sistemine karşı çıkıyor ve 1960 yılında imzalanan Garanti Antlaşması'yla kurulan güvenlik mimarisinin sona erdirilmesi gerektiğini düşünüyor. Kıbrıslı Türkler içinse 1960'larda yaşanan şiddet olaylar halen hatırlardayken kurulacak ortaklık devletinde güvenliklerinin sağlanması için garantiler sisteminin en azından Türkiye AB üyesi oluncaya kadar devam etmesi gerektiği görüşü hâkim. Garantör devletlerden Yunanistan⁹, bu konuda Rum tarafının yaklaşımını destekleyerek garantiler sisteminin sonlandırılmasını isterken, İngiltere, her iki tarafın güvenlik ihtiyaçlarına da uyan bir formülü destekleyeceği mesajını veriyor¹⁰. Türk tarafına göre, 2016 yılının ilk aylarında garantiler konusunda beş taraflı bir konferans toplanabilir.

Müzakerelerde, Ada'ya 1974'ten sonra gelen Türkiye kökenliler konusunda ise önemli bir gelişme sağlandığını belirtmek gerekiyor. Annan Planı kapsamında dahi bu konuda sayısal kısıtlamalar getirilmekte ve 45 bin kişilik bir listeden söz edilmekteydi. Akıncı ve Anastasiadis arasında sürdürülen görüşmelerde varılan uzlaşya göre, Türkiye kökenlilerin geri gönderilmesi söz konusu olmayacak. KKTC vatandaşı olan herkes, çözüm sonucunda kurulacak federal devletin de vatandaşı olacak.

Son Fırsat Penceresi

Görüşülen konular; her iki taraf için de oldukça hassas boyutları olan oldukça zorlu konular ancak liderler arasındaki sinerji ve yeni dinamikler sayesinde bu kez çözümün ulaşılabilir olduğu hissi hâkim. Görüşmeler aynı hız ve kararlılıkla sürdürülürse 2016 yılının ilk aylarında garantiler konusunda çok taraflı bir konferansın toplanması ve bunun ardından da çözüm anlaşmasının Ada'nın iki tarafındaki halkların onayına sunulması mümkün olabilir.

Bu müzakere turu, çoğu kaynağa göre adeta yılan hikâyesine dönen Kıbrıs meselesinin çözümü için "son fırsat penceresi" olarak nitelendiriliyor. Görüşmelerin bu kez de çıkmaza girmesi halinde, Ada'daki bölünmüşlük kalıcı hale gelebilir. Akıncı'nın da ifade ettiği gibi, bu, kendisinin ve Anastasiadis'in mensubu olduğu neslin son çözüm denemesi. Ada'da birbiriyle yaşama deneyimine sahip belki de son neslin çözüm denemesine şahitlik ediyoruz... Her iki taraftaki genç nesillerin birlikte yaşama (*cohabitation*) deneyimi yok ve bu da ileride federal çatı altında yeniden birleşme yerine farklı formüllerin tartışmaya açılmasına sebep olabilir. Annan Planı'nın Rum tarafınca reddedilmesinin Türk tarafında yarattığı travma göz önünde bulundurulduğunda benzer senaryonun bir kez daha tekrarlanmasının Ada'da çözüm umudunu temelden sarsacağı ve federal çözüm şansını zayıflatacağını öngörmek zor değil. Bu doğrultuda Ada'da çözüm için

⁸ Katerina Papadopoulou ve Derya Beyatlı, "Public Opinion and the Property Issue: Qualitative Findings" (2010, Cyprus 2015) alıntılanan kaynak: International Crisis Group, "Cyprus: Bridging the Property Divide", *Europe Report*, No:210,10.12.2009.

⁹ "Kotzias: Anachronistic guarantees need to end in Cyprus", *Sigmalive*, 27.10.2015, <http://www.sigmalive.com/en/news/politics/136796/kotzias-anachronistic-guarantees-need-to-end-in-cyprus>. Erişim tarihi: 22.12.2015.

¹⁰ "Hammond: "We are flexible on guarantees and ready to give financial support"", KKTC Enformasyon Dairesi, 07.10.2015, <http://mfa.gov.ct.tr/hammond-we-are-flexible-on-guarantees-and-ready-to-give-financial-support/>. Erişim tarihi: 22.12.2015.

yakalanan tarihi şansın kaçırılmaması ve sürecin her iki tarafın halkı tarafından da sahiplenebilmesi için girişimlerde bulunulması önem taşıyor.